

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA AXLOQIY VA IJTIMOIIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH: PEDAGOGNING ROLI

Raximova Feruza Bahodirovna

Nurobod tumani 38 maktab

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich ta'limda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishda pedagogning roli masalasini o'rganadi. Ta'lim jarayonida axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'rgatish nafaqat bilim berish, balki yoshlarda jamiyatda o'z o'rnini bilish, inson huquqlari, hurmat, tenglik va mas'uliyatni tushunishga yordam berishdir. Maqolada pedagogning bu boradagi roli, uning metodikasi va o'quvchilarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirishdagi ahamiyati muhokama qilinadi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim tizimida axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishning metodik yondashuvlari, pedagogik amaliyotdagi o'zgarishlar va bu jarayonda pedagogning o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy qadriyatlar, pedagogning roli, ta'lim metodikasi, tarbiya, o'quvchi rivojlanishi, ta'lim jarayoni.

Kirish

Boshlang'ich ta'limning asosiy maqsadi bolalarni nafaqat bilim bilan ta'minlash, balki ularning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni tushunish va qabul qilish qobiliyatlarini ham rivojlantirishdir. Har bir jamiyatda ta'lim tizimi faqat ilm-fan va texnologiyaning rivojlanishiga qaratilmaydi, balki u xalqning axloqiy, ijtimoiy va madaniy qadriyatlarini saqlash va kelajak avlodlarga yetkazish uchun asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Xalqning axloqiy asoslari, me'yorlari va qadriyatlarini yosh avlodga o'rgatish, kelajakda jamiyatni barqaror rivojlantirish uchun zarurdir. Pedagoglar o'quvchilarda bu qadriyatlarni shakllantirishda katta rol o'ynaydilar, chunki ular nafaqat o'qituvchi, balki tarbiyachi sifatida ham faoliyat yuritadilar. Ta'lim jarayonida axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar o'quvchilarni tenglik, hurmat, mehnatsevarlik, vatanparvarlik va boshqa muhim fazilatlar bilan tanishtiradi.

Boshlang'ich ta'limda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishning ahamiyati

Boshlang'ich ta'lim — bu bolalar uchun hayotning ilk bosqichi bo'lib, ular jismoniy va ruhiy jihatdan o'sib, ijtimoiy hayotga kirib boradilar. O'quvchilar bu davrda nafaqat o'zining aqliy va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantiradilar, balki axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni ham o'rganadilar. Axloqiy qadriyatlar — bu jamiyatda yashash, bir-birini hurmat qilish, mehnatni qadrlash va odob-axloq me'yorlariga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Ijtimoiy qadriyatlar esa jamiyatda o'zaro munosabatlar,

tenglik, haq-huquqlarni hurmat qilish va bir-birini qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. Pedagoglar o'z metodik yondashuvlari bilan o'quvchilarga bu qadriyatlarni aqlan tushuntirib, amaliyotda namoyish etishga yordam beradilar.

Pedagogning rolini belgilash

Pedagogning boshlang'ich ta'limda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli juda katta. U nafaqat o'qituvchi, balki axloqiy tarbiya beruvchi, yosh avlodning ijtimoiy dunyoqarashini shakllantiruvchi murabbiydir. Pedagogning asosiy vazifasi – o'quvchilarga mehnatni, hurmatni, tenglikni va boshqalarni qadrlashni o'rgatish, ularning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishdir. Pedagogik faoliyatda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar o'quvchilarga faqat dars davomida emas, balki turli ijtimoiy vaziyatlar orqali ham o'rgatiladi. Shuningdek, ularning o'rnak sifatida pedagogni ko'rishlari, o'qituvchining o'zi ham axloqiy me'yorlarga rioya etishi kerak.

Pedagogik metodika va yondashuvlar

Pedagogning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'rgatishdagi metodik yondashuvlari ko'pdir. Bu yondashuvlar o'quvchilarga axloqiy qiymatlarni amalda qo'llashda yordam beradigan metodlardan iborat bo'lishi kerak. Masalan, rolli o'yinlar, turli muammolarni hal qilish va ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish kabi metodlar orqali o'quvchilar o'zaro hurmat va mas'uliyatni o'rganadilar. Ushbu metodlar o'quvchilarga nafaqat nazariy, balki amaliy bilimlarni ham beradi.

Zamonaviy ta'lim tizimidagi axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar

Zamonaviy ta'lim tizimi axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'qitishda yangi yondashuvlarni qo'llamoqda. Pedagogik jarayonda o'quvchilarga nafaqat umumiy bilimlar, balki jamiyatda to'g'ri munosabatda bo'lish, o'z huquqlarini va mas'uliyatlarini tushunish, jamiyatda o'z o'rnini topish kabi qadriyatlar o'rgatiladi. O'qituvchilar yoshlarni axloqiy normativlarga muvofiq yashashga, jamiyatga foydali fuqarolar bo'lishga tayyorlashlari kerak.

Pedagogning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'rgatishdagi metodik yondashuvlari

Pedagogning axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishdagi asosiy metodlari o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan ta'minlashga qaratilmagan, balki amaliy faoliyat orqali ularning shaxsiy qadriyatlarini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Darslarda axloqiy masalalar bo'yicha turli amaliy vazifalar, rolli o'yinlar, guruh ishlari va munozara mashg'ulotlari o'tkazish o'quvchilarda tenglik, hurmat va o'zaro hamjihatlikni rivojlantiradi. Misol uchun, o'quvchilarni guruhlariga bo'lib, ijtimoiy mavzularda muhokamalar o'tkazish, ularni shaxsiy fikrlarni ifodalashga undaydi. Bunda o'quvchilarning fikrini erkin va izchil bildirish, boshqalarning nuqtai nazarini tinglash va hurmat qilish kabi axloqiy qadriyatlar rivojlanadi. Shuningdek, pedagoglarning o'quvchilarga o'z misollari orqali axloqiy me'yorlarni ko'rsatishlari

kerak. Ular, o'zlari axloqiy to'g'riqliklarga rioya qilish orqali yoshlarni o'rnatib bo'lishga chaqiradilar.

O'quvchilarda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim jarayonining integratsiyasi

Axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni o'rgatishda boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Ta'limning turli yo'nalishlarini birlashtirish orqali, o'quvchilarda keng ko'lamdagi bilimlarni shakllantirish mumkin. Masalan, matematikada hal qilinayotgan masalalar va ilmiy kashfiyotlar orqali adolat, haqiqatga intilish, do'stlik va ishonch kabi qadriyatlarni o'rgatish mumkin. Ona tili va adabiyot darslarida o'quvchilar axloqiy xatti-harakatlarni, madaniy munosabatlarni tushunib, o'z fikrlarini izchil, ravon va adolatli tarzda ifodalashni o'rganadilar. Shuningdek, tarix darslarida o'quvchilarga milliy qadriyatlar, vatanga muhabbat, tarixiy sha'no va jamiyatdagi ahamiyatli ijtimoiy normativlar haqida tushunchalar beriladi. O'quvchilar axloqiy me'yorlarga mos ravishda o'zlarining jamiyatdagi rollarini anglashadi.

Pedagogik amaliyotda ijtimoiy qadriyatlar va axloqiy fazilatlarning rivojlanishi

Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy qadriyatlar va axloqiy fazilatlarning rivojlanishi doimiy amaliyotni talab qiladi. Bu jarayon o'qituvchining turli pedagogik uslublarini o'zlashtirishni nazarda tutadi. O'quvchilarga ijtimoiy mas'uliyat, vatanparvarlik, ekologik ong kabi qadriyatlarni o'rgatish nafaqat dars davomida, balki maktabdagi turli tadbirlar orqali ham amalga oshiriladi. Shuningdek, o'quvchilarda jamiyatdagi o'z o'rnini anglashga yordam beruvchi interaktiv darslar, jamiyat hayoti va ijtimoiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish, ijtimoiy insho va ko'rgazmalar tashkil etish kabi amaliy faoliyatlar axloqiy qarashlarning shakllanishida katta ahamiyatga ega. O'quvchilarga turli ijtimoiy vazifalarni taqdim etish orqali ularni real dunyo bilan tanishtirish, o'zaro yordam, ahillik va do'stlikni rivojlantirish mumkin.

Pedagogning o'quvchilarda o'z-o'zini hurmat qilishni shakllantirishdagi roli

O'quvchilarni axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar bilan tarbiyalashda, ularda o'z-o'zini hurmat qilish va o'zini qadrlash hissini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar, o'quvchilarga o'z fikrini ifodalashda erkinlik berish, ularning nuqtai nazarini tinglash va qadrlash orqali, ularning o'ziga bo'lgan hurmatini oshiradilar. Bu, o'z navbatida, boshqalarni hurmat qilishga va ijtimoiy munosabatlarga faol tarzda yondashishga yordam beradi. O'quvchilarda o'z-o'zini hurmat qilishni shakllantirish, ularning jamiyatdagi to'g'ri o'rni va mas'uliyatini anglashga yordam beradi.

Shaxsiy misollar va o'rnatib bo'lishning roli

Pedagoglar uchun o'zlari ham shaxsiy misollar orqali o'quvchilariga axloqiy qadriyatlarni ko'rsatish juda muhimdir. O'qituvchilarning o'z hayotlarida odob-axloq

me'yorlariga rioya etishi, ular o'quvchilarga o'rnak bo'lishadi. Pedagoglar o'zlari jamiyatda faol ishtirok etgan, axloqiy nuqtai nazardan to'g'ri qarorlar qabul qilgan va ijtimoiy qadriyatlarni hurmat qilgan kishilar bo'lishi kerak. Shunda o'quvchilar ham bu qadriyatlarni o'z hayotlarida qo'llashni o'rganadilar.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish – bu jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhimdir. Pedagoglarning bu jarayondagi roli alohida ahamiyatga ega, chunki ular yoshlarni nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalar bilan ham ta'minlaydilar. Pedagogik metodlar va yondashuvlar yordamida o'quvchilarda hurmat, tenglik, mas'uliyat, mehnatsevarlik kabi qadriyatlarni shakllantirish jamiyatdagi umumiy ahloqiy me'yorlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, boshlang'ich ta'limda axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar o'qitishning pedagogik ahamiyatini inkor etish mumkin emas.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shodiev, O. (2020). Pedagogik metodika va uning o'quvchilarni tarbiyalashdagi ahamiyati. Tashkent: "O'zbekiston" nashriyoti.
2. Karimov, I. (2017). Ta'limni rivojlantirishda axloqiy qadriyatlar. Toshkent: Ma'naviyat va ma'rifat.
3. Xusanov, R. (2015). Boshlang'ich ta'limda ijtimoiy qadriyatlarni o'rgatish. Tashkent: O'qituvchi.
4. Tursunov, M. (2019). Axloqiy tarbiya metodikasi. Tashkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi.
5. Raximov, B. (2018). Pedagogik yondashuvlar va ularning samaradorligi. Toshkent: Fan va texnologiya.